

Gerd vil ikke ha' guld og grønne skove

En sproglig tekstanalyse

Underviser: Kathrine Thisted Petersen

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Formål og genre	2
Forfelter	3
Komposition	4
Sætningskobling	5
Diskursreferenter	6
Semantiske roller	7
Talehandlinger	8
Sproglig stil	9
Konklusion	10
Litteraturliste	10

Indledning

I denne opgave vil jeg tage udgangspunkt i en oversættelse og gendigtning af eddadigtet *Skirners færd* og en genfortælling i form af en tegneserie fra *Valhalla. Den Samlede Saga*. Herunder vil jeg komme ind på teksternes formål og genre ved at sammenligne disses forord og se på, hvad der adskiller dem fra hinanden. I afsnittet om forfelt vil jeg belyse virkningen af kendt og ny information. Under komposition vil jeg komme ind på handlingskronologi og se hvad teksternes indledning, midte og slutning har tilfælles. Derudover vil jeg belyse forskelle og ligheder i referentkobling, semantiske roller, talehandlinger og sprogets stil for til sidst at vurdere, om alle tre tekster lever op til, hvad der forventes af deres forord.

Formål og genre

Overordnet set har de tre tekster det til fælles, at de er fortællende tekster, der beskriver den morgen, hvor Skirner ridder til Gymers Gård for at spørge Gerd, om hun vil give sig til Freys lykke. Gerd er ikke til at rokke, da hun ikke kan overtales med guldæbler, armringe eller tvang. Hun har det godt på gården og mener, at hendes far kan give hende alt, hvad hun peger på. Til sidst tvinger Skirner Gerd til at sætte sig på hesten. De har den samme makrostruktur (Fossestøl 1983, 104), hvor Skirner har til opgave at bringe Gerd til Frey, derved er Skirner den handlende agent (Fossestøl 1983, 138), idet han forsøger at løse opgaven. Men det forårsagende fænomen er i første omgang Freys forelskelse, da det er dét, der er til baggrund for handlingen.

Kigger man på forordene til tekst 1 og 2, er de enige om, at oversættelserne skal ligge så tæt på originalen som muligt. Dog har tekst 1 henblik på at gengive digtene i den oprindelige form ved at vægte oversættelse frem for rim "Jeg havde sat mig som opgave at gengive digtene i den form, der havde været deres skabers glæde, og ikke lade mig nøje med bogstavsrime" (Larsen 1954, forord), hvorimod tekst 2 forsøger lidt det omvendte ved at fokusere mere på det oldnordiske digtersprog "... ligger saa nær som muligt op ad det oldnordiske Digtersprog" (Larsen 1927, forord). Jeg finder endnu en lighed mellem de to tekster i deres fælles sætningsopbygning, som er på vers og begges sprog er fra gammel tid. Tekst 3 skiller sig ud på den måde, hvori det er en genfortælling i form af tegneserie. Den har i sigte at kommunikere med brug af humor og grafiske billeder.

I forlængelse med genren falder det mig naturligt at kigge på afsender- og modtagerforhold. Det er i de to første tekster allerede en forudsætning af modtageren, at man har kendskab til nordisk mytologi. "Er I af alvers / eller asers sønner / eller vise vaners" (tekst 1, s. 17) og "Hvem er den Alf eller Asasøn / eller den vise Vase" (tekst 2, s. 17), i begge tilfælde kan man ikke vide, hvem hverken alver, aser eller vise vaner er, hvis ikke man sætter sig ind i det eller på forhånd har et kendskab, således har begge tekster et større persongalleri og er generelt mere detaljeret. I tekst 3 er kendskabet ikke en nødvendighed, da tegneserien har til formål at underholde modtageren og her er de grafiske billeder dominerende i stedet for tekstens indhold.

Forfelter

Det er for mig oplagt at starte med forfelterne i min analyse, da leddene i forfeltet kan give læseren en idé om, hvor kompliceret teksten er. I fortællende beretninger er den typiske sætningsopbygning således, at læseren i forfeltet får præsenteret noget kendt information, som ikke er i fokus – tekstens emne. Dette fører os videre til tekstens meddelelse – den nye fokusmarkerede information (Fossestøl 1983, 126). I disse tekster er progressionen mellem kendt information til ny information et vigtigt kohærens middel. Eksempelvis: "skønt jeg aner, / at han derude saa / min broders blod" (tekst 1, s. 16) Her er både *jeg*

og *han* i forfelterne, mens meddelelsen er udtrykt i prædikatet. Denne type progression optræder der flere af i tekst 2 i forhold til tekst 1: "Men jeg gætter paa, at hvis Gymir ser dig" (tekst 2, s. 24)

Når det er sagt, er det ikke unaturligt, at kendt information og ny information bytter plads, således at den nye information placeres i forfeltet og hermed følger fokus trop. "Elleve æbler har jeg" (tekst 1, s. 19) og "Armring faar du" (tekst 1, s. 21). Denne ombytning af informationer skaber et virkemiddel, der benyttes til at sætte ekstra fokus på, hvad der bliver tilbudt. Samme system ses i tekst 2, "Aldrig jeg for elleve Æbler/ falder en Mand til føje" (tekst 2, s. 20) Her ses igen det ekstra fokus på bestikkelen, og dette understreger, at Gerd for intet i verden takker ja til elleve æbler for at glæde Frey. Placeringen af subjektsprædikatet i forfeltet giver både en øget fokusmarkering såvel som en mere højstemt stil igennem begge tekster. De bærer generelt begge præg af kun at bruge subjekter i deres forfelter, hvilket resulterer i, at adverbialer tilsidesættes. Kunstfærdigt giver det en simpel sætningsopbygning, men udeladelsen af adverbialer som forfelt svækker lidt et typisk kendetegn for fortællende tekster i og med, at disse udtrykker temporalitet.

Forfelterne i tekst 3 er generelt mere kortfattede, da det som sagt er et simplere sprog, som udelukkende består af direkte tale og underbygget af grafiske billeder. Forskellen fra de to første tekster til tekst 3 er, at forfelterne i sidstnævnte er interrogative pronomener og adverbier, heraf *hvad*, *hvem* og *hvorfor* og personlige pronomener som *du* og *jeg* "JEG HAR ET GODT TILBUD TIL DIG" og "HVAD ER DU FOR EN ALF?" (tekst 3, s. 35, b. 2). Brugen af interrogativer som forfelt er naturlig, da disse er den simpleste måde at opretholde samtaler på.

Komposition

Komposition kan understøttes med tekstens allerførste udsagn, hvilke er en slags støtteudsagn afsenderen tager udgangspunkt i, som modtageren allerede kender og accepterer – indledningsudsagn (Togeby 2003, 116). En fortællende beretning starter med en indledning, som muliggør en episode med en komplikation som udløser en reaktion, der slutteligt giver et resultat. Fælles for alle tre tekster er, at Gerd bliver vækket af larmen af Skirners ankomst. "Hør, hvilken dump dundren" (tekst 1, s. 14), "Hvad er det for Larm jeg hører" (tekst 2,

s. 14) og "BANK! BANK!" (tekst 3, s. 35, b.1). For at komme tilbage til afsender-modtager-forhold, kan vi kigge på de to første tekster, hvor afsender har en forventning om, at vi har kendskab til Gerd, da hun er overskrift på begge første strofer. I tekst 3 er der ikke ligeså stort behov for at kende Gerd på forhånd, da hun optræder i grafisk form. Modtager bliver gjort interesseret fra start, men på forskellige præmisser på grund af sproget og præsentationen af Gerd.

Skirners optræden muliggør episoden som en del af tekstens midte, hvor konflikten er at bestikke Gerd til at møde Frey. Alle tekster har tilfælles, at midten har samme forløb. Slutningen viser sig også at være ens for alle tekster, da jeg i tekst 1 og 2 læser det som, at Skirner får tvunget Gerd op på sin hest til trods for bestikkelse og trusler: "Sæt dig, tøs" (tekst 1, s. 29), "Sæt dig ned, jeg spaar dig endnu/ saare megen (Møje)" (tekst 2, s. 29) og "HURTIGT! OP PÅ HESTEN!" (tekst 3, s. 38, b. 9-11). Sagen præsenteres hermed som afsluttet og således lever alle tekster op til Togeby's teori om, at en fortælling indeholder indledning, episode og slutningen. Sammenligner man handlingen med forordene og deres forventninger både med hensyn til sprog og læsers forhåndsviden, lever kompositionen op til dette.

Sætningskobling

Som jeg var inde på før, er det bærende for alle tre tekster, at disse er fortællinger og derved karakteriseres af to udsagnssammenhænge: temporalitet og kausativitet. Disse kan komme til udtryk på to måder: implicit, hvilket er i form af asyndetisk kobling, som betegner sideordning eller samordning uden konjunktional. Eller eksplicit, hvilket er syndetisk kobling med sideordning eller samordning med konjunktional (Petersen 2017). Additivkonnektoren *og* bruges som udtryk for temporalitet i tekst 1: "Der kom en høj kriger,/ af sin hest steg han/ og lod sin ganger græsse" (tekst 1, s. 15). Tidsfølgen er tydeliggjort ved, at Skirner ankommer → stiger af sin hest → lader hesten græsse. *Og* kan både bruges i temporale sammenhænge, men også som funktion i sammenstillede sætninger ved symmetrisk kobling. Et andet eksempel på additivkonnektion er *så*, da dette kan have samme virkning som det temporale *og*. "Saa byder jeg Ringen, som brændtes sammen" (tekst 2, s. 21) Her er det igen Skirner, der starter med at byde guldæbler → Gerd nægter → så byder han ringen

Jeg har i tekst 1 fundet et eksempel, hvor kausativitet viser sig ved, at x er en årsag til y , så y er en virkning af x (Arndt 2007, 84): "Alt rokker,/ for jorden dirrer/ her under Gymers gaard!" (tekst 1, s. 14). Det betyder altså, *alt rokker* er årsagen til, at *jorden dirrer*. Også i tekst 2 ses et eksempel: "For disse Ægge den oldgraa Jætte/ falder, da dør din Fader" (tekst 2, s. 25) Skirner mener, at når sværdet rammer den gamle jætte, er virkningen således, at han dør.

Da tekst 3 er en tegneserie, er sammenhængen klarere ved de visuelle udtryk og derfor er der færre brug af konnektorerne, da det er overflødig for denne type af fortælling. Tegningerne og taleboblerne skaber tilsammen temporalitet og kausativitet, som tidsadverbialerne ellers havde været til for at udtrykke, men her skaber tegningerne et sammenhængsskabende element. Derved ikke at sige, at de er helt udelukket. "MED DISSE MAGISKE RUNER KAN JEG FOR EKSEMPEL NAGLE DIG TIL STEDET, SÅ DU ALDRIG SLIPPER VÆK HERFRA!" (tekst 3, s. 36, b. 2) Årsag-virkning kommer til syne ved, at Skirner som årsag kan nagle Gerd til stedet, hvorved virkningen bliver, at hun aldrig slipper væk.

Konkluderende kan man sige, at brugen af eksplicit konneksion er minimal for alle tre tekster, men hvor det for tekst 1 og 2 gør læsningen vanskeligere at forstå, er det en naturlig del af tekst 3's komposition ikke at udtrykke tidsfølgen eksplicit, da det opvejes med det visuelle værk.

Diskursreferenter

Selvom Skirner og Gerd har lige meget indflydelse i teksterne, vil jeg påstå at Skirner er hovedreferent i alle tre tekster og præsenteres uden yderligere forklaring. Det er ham og hans handlinger, der er mest fokus på - derudover underbygger titlen *Skirners færd* også min påstand. Skirner introduceres i overskriften i tekst 1 som Skirner, men koreferencen til ham er i samme tekst "en høj kriger" (tekst 1, s. 15). I tekst 2 er den samme karakter præsenteret som Skirnir, hvilket bare er en anden stavemåde for den samme person, men også "Herude sprang der en Svend af Hesten" (tekst 2, s. 15), hvor koreferencen til Skirnir er svend. Gerd optræder også med en koreferent i de to første tekster: "Sæt dig, tøs" (tekst 1, s. 29) og "Ser du, Mø..." (tekst 2, s. 25), ordvalget *mø* understreger, hvordan tekst 2 autentiggøres ved at ligge op af en direkte

oversættelse. Vi får i første omgang ikke fortalt, hvem karaktererne er, hvilket ses som et typisk træk ved fiktive tekster og det er samtidigt værd at bide mærke i, at disse tekster blot er et uddrag af en større samling. Forstået på den måde, at vi ikke kan forvente en dyberegående introduktion til hver diskursreferent, da de højst sandsynligt er blevet nævnt tidligere i *Den ældre Edda*. Udover de enkelte proprier, der refererer til Gerd og Skirner, bruges også personlige pronomener til at lave anaforisk reference (Fossestøl 1983, 105) *Han, ham* henvises til "den høje kriger", altså Skirner, men proprier som både *du* og *jeg* peger tilbage til enten Gerd eller Skirner afhængig af, hvem der snakker. De benævnte referencer forekommer ens i både tekst 1 og 2.

Som de væsentligste referenter i tekst 1 og 2 præsenteres Skirner, Gerd og Trælkvinden, men kigger vi på tekst 3 er optræden af referenterne anderledes. Her møder vi ingen trælkvinde, men i stedet (udover de førnævnte referenter) også Hrimgrinnir, hesten og sværdet. Her viser teksten, hvordan en referentkobling giver en humorpræget læsning, da Skirner bl.a. referentkobles som: "LILLE SPIRREVIPI!" (tekst 3, s. 35, b. 6). Sværdet fremhæves med satiriske undertoner: "MAGNUMSVÆRD. TÆNDSTIK" (tekst 3, s. 35, b. 7) og "GUDESVÆRD" (tekst 3, s. 36, b. 9). Skirners hest spiller også en større rolle i denne tekst ved at referentkobles til "ØG" (tekst 3, s. 37, b. 7). Med de forskellige brug af koblinger fastholder tekst 3 også dets formål ved at være humoristisk til fordel for at være autentisk. En yderligere forklaring på dette kan linkes tilbage til afsender-modtager-forhold, hvor modtager af tekst 1 og 2 forventes at have en vis kendskab til nordisk mytologi, hvor læseren af tekst 3 potentielt kan være ganske uvidende med den forklaring, at tegneserier er et underholdningsmedie, der typisk henvender sig til børn.

Semantiske roller

Jeg nævnte tidligere Skirner som tekstens hovedreferent, og jeg vil i dette afsnit begrunde min påstand ved at kigge på de semantiske roller (Fossestøl 1983, 138). Skirner fremtræder som den magtfulde person i teksten, dette underbygger jeg ved hans måde at tale og true Gerd på. Skirner (AG) tager til Gymers Gård (LO) og prøver at få Gerd (OC) overtalt til at gifte sig med Frey (AI). Selvom Skirner optræder som handlende agent, er handlingen et ønske fra Frey

(CU), det er således grundet Freys ønske, at handlingen udføres. Gerd er både (OC) og (RE), da handlingen er rettet mod hende. Disse iagttagelser er den bærende lighed for alle tre tekster.

Ligheden mellem tekst 1 og 2 er fokus på AI og IN. Begge teksters forgangsformål er, at Frey vil have Gerd til hustru: "hvis du føjer/ til Frejs lykke/ din mund og dit minde" (tekst 1, s. 19) og "dem vil jeg give dig, Gerd/ for at Frey du siger friest for Lyder" (tekst 2, s. 19). IN er fælles for teksterne med de elleve guldæbler og armringen (tekst 1, s. 19-21) og (tekst 2, s. 19-21), da begge er midler til at kunne udføre missionen. Afvigelsen ses i tekst 3, da IN her hverken optræder i form af guldæbler eller armringer. "JEG BRINGER DIG RIGE GAVER (IN) FRA MIN HERRE, FREJ AF VANERNS GUDESLÆGT! HAN ØNSKER AT HOLDE STÆVNEMØDE (IN) MED DIG." (tekst 3, s. 34, b. 4). Det er altså præget af det moderne sprog, da Frey blot ønsker et stævnemøde.

Gerds afvisning i tekst 1 og 2 får Skirner til at reagere med trusler "Hals og hoved (OC)/ med et hug (MR) er skilt (RS)/ lover du (EX) mig ikke alt!" (tekst 1, s. 23) og "Jeg hugger (RS) dit Hoved (OC) fra Halsen bort,/ giver du (EX) mig ikke din Gunst." (tekst 2, s. 23), men i tekst 3 reagerer han med forargelse: "JAMEN ER DU (EX) DA SLET IKKE NYSGERRIG EFTER AT SE NOGET ANDET? VALHALLA! (IN) HIMMELBJERGET! (IN) DET... DET ER VILDT FLOT!" (tekst 3, s. 36, b. 10). Konkluderende kan man sige, at alle roller indtages af de samme. Afvigelsen er ved AI og IN, hvilket stemmer overens med de enkeltes forord. Tekst 1 og 2 havde til formål at ligge tættest på den originale tekst, mens tekst 3 skiller sig ud ved at have et mere humorpræget formål.

Talehandlinger

Fælles for alle tre tekster er, at de udelukkende består af replikker og derfor er talehandlingen en gældende faktor. Selvom Skirner i tekst 1 og 2 fremstår truende og tvingende, så starter han med at spørge Gerd på en venlig måde. Lad os kigge på eksemplerne igen: "Elleve æbler/ har jeg, ildgyldne,/ de skal i Gerds gemmer,/ hvis du føjer/ til Frejs lykke/ din mund og dit minde." (tekst 2, s. 19) *Skal* er et modalverb, der i dette tilfælde udtrykker en nødvendighed for

Freys lykke og dermed også en regulativ direktiv talehandling (Arndt 2007, 66-67). Men anderledes ser det ud i den anden tekst: "Her har du elleve Æbler af Guld,/ dem vil jeg give dig, Gerd" (tekst 2, s. 19), der er talehandlingen regulativ kommissiv (Arndt 2007, 66-67), fordi Skirner her tilbyder Gerd med *vil*. Kigger vi på samme eksempler, kan vi ud fra det første konkludere, at "hvis du føjer til Frejs lykke" er en repræsentativ non-faktuel talehandling, og dette konkluderer jeg ud fra brugen af *hvis*. I "Her har du elleve Æbler af Guld" er talehandlingen repræsentativ rapporterende, da udsagnet er faktisk.

Typisk for tekst 3 er brugen af kontakthandling (Arndt 2007, 55), hvilket vi ikke rigtig træffer i de to forrige tekster. Allerede på det første billede "VÅGN OP, GERD! ZZZZSNORK HVA...HVAHVA?!". Denne talehandling bekræfter endnu engang formålet med teksten, da den har til opgave at opretholde kontakt imellem Skirner og Gerd, hvilket samtidig er en meget uformel talehandling og derfor passer perfekt ind i den her tegneserieverden.

Sproglig stil

Kontrasten mellem de to første tekster og tekst 3 kommer endnu engang til syne ved de sproglige virkemidler. Ens for de to første tekster er det svært forståelige og formelle sprog. Da formålet med begge tekster er at holde sig mest mulig til den originale, bevares dens gammeldags sprog også i oversættelserne, hvor der blandt andet bruges dobbelt-a i stedet for å "at han derude saa" (tekst 1, s. 16) og "Frey skal aldrig faa mig..." (tekst 2, s. 20). Tekst 2's formål var at prøve at læne sig op ad det originale oldnordiske digtsprog. Eksemplerne er få, men der er enkelte: "Hrimnir med Hovedet virrer,/ alle stirrer og stirrer" (tekst 2, s. 28) Her skaber enderimene et smukt og rytmisk udtryk.

Tekst 3 skiller sig markant ud ved at fastholde et helt uformelt og letforståeligt sprog, hvor selv børn kan være med for forståelsen. Brugen af onomatopoietika er fremtrædende, for ikke at glemme tegnsætningen: "BANK! BANK!" (tekst 3, s. 35, b. 1) og "BWA.. HAHAHA!" (tekst 3, s. 35, b. 8), som understreger den eksplosive stemning. Nogle ord og sætninger er derudover markeret med federe eller større skrift, disse indikationer oplyser hvorvidt, der tales højt eller lavt. Således kan jeg begrunde, at det sproglige virkemiddel flyder sammen med det grafiske, hvilket også er formålet med tegneseriegenren.

Konklusion

Jeg har gennem min analyse fundet frem til forskelle og ligheder ved iagttagelsen af blandt andet referentkobling, semantiske roller og talehandler og på baggrund af disse fået en klarere forståelse for virkningen, når man fremstiller en fortælling i form af vers eller som en tegneserie. Selvom den overordnede handling er ens for alle tekster, kan læsningen få en helt anden oplevelse afhængig af, om det er en oversættelse, tegneserie eller noget helt andet. I forhold til disse tre tekster, kan jeg konkludere, at der henvendes til to helt forskellige læsere. Tekst 1 og 2 er til den i forvejen vidende læser, da disse kræver en form for baggrundsviden og det vurderer jeg ud fra forståelsen af diskursreferenterne. Tekst 3 henvender sig til en hvilken som helst læser, børn og voksne, som læser tegneserien for underholdningsværdien. I forhold til at Larsen i forordene til tekst 2 hævder at holde sig digtersproget, synes jeg ikke gendigtningen levede op til forventningerne, da der var ganske få eksempler på rim og alliteration. Men ellers synes jeg opgaven er lykkedes for alle tekster. Og så kan man jo undre sig over, om Gerd bliver ført sammen med Frey eller om hun afviser ham igen?

Litteraturliste

- Arndt, Hans. 2007. *Talehandling – og anden sprogbrug*. Danmark: forfatteren og dansklærerforeningens Forlag A/S
- Fossetøl, Bernt. 1983. "Tekstlingvistik – en ny synsvinkel?". I *Bindingsverket i tekster*, s. 100-145. Oslo – Bergen – Stavanger – Tromsø: Universitetsforlaget
- Togeby, Ole. 2003. *Fungerer denne sætning?* København: Gads Forlag
- Petersen, Kathrine Thisted. 2016. Undervisningsdias fra Grammatik og tekst, 2. Sem. 2017